(1991 ఏప్రిల్ నెల చతుర నుంచి రచయిత ప్రత్యేక అనుమతితో పునర్ముద్రణ)

(గత సంచిక తరువాయి)

"ఎందుకని?"

"మీ తాతగారు నాకు డబ్బులు ఇచ్చేవారు కాదు"

"ఒక్కసారన్నా.."

"ఇంతవరకూ ఒక్కసారి కూడా ఇవ్వలా"

"నాకూ ఇవ్వలా" అంది స్వప్న.

తిరిగి సాంబశివరావుకి నవ్వు వచ్చింది.

"తాతయ్య మంచి కాదు" అంది మళ్ళీ.

"ఇందాక చెప్పావు కదమ్మా"

"మళ్ళీ చెబుతున్నా. ఒక్కసారన్నా డబ్బులు ఇవ్వకపోతే ఎలా?" అంది.

"అవును ఎలా? మీ తాతయ్యని ఈసారి అడుగు" అన్నాడు.

"అడుగుతా" అంది.

ఆ తర్వాత మరిచిపోయింది. ఈ సంభాషణ గురించి సులోచనకు చెప్పి అన్నాడు.

"మన స్వప్న నాన్నగారు చొక్కా తొడుక్కునేదాకా ఊరుకునేట్టులేదు."

"నాతో ఏమందో తెలుసా?"

"ఏమందేమిటి?"

"తను చొక్కా తొడుక్కుంటే అందులో డబ్బులు పెట్టుకోవాలంట. డబ్బులు పెట్టుకుంటే ఇవ్వాల్సివస్తుందంట. అందుకని ఆయన చొక్కా తొడుక్కోరు అంటోంది."

"అమ్మో.. మొత్తం మీద సీరియస్‌గానే ఆలోచించిందే అయితే ఓ మాటనకుండా నన్ను మాత్రం రక్షించింది" అన్నాడు.

సులోచన నవ్వుతూ చూసింది.

"ఆయన చొక్కాలో డబ్బులు దాచుకుంటే నేను దొంగతనం చేస్తానని భయపడి తొడుక్కోవటం లేదనలా. అంతవరకూ నయమేకదా" అంటూ నవ్వాడు.

"ఇప్పుడు కోపం తాతగారి మీద కదా" అంది సులోచన.

ఓసారి 'రావ్' సర్కిల్‌లో ఈ 'చొక్కాల' విషయంలో రసవత్తరమైన చర్చ జరిగింది. అయితే విశేషం ఏమిటంటే 'రావ్' మౌనంగా ఉన్నాడు.

"అసలు నాకు తెలియకడుగుతాను. గాంధీ గారిది పెద్ద ట్రిక్స్ కాకపోతే ఈ దేశంలో అందరికీ బట్టలుండేదాకా చొక్కా తొడగననటం ఏమిటి?" అంటూ ప్రారంభించాడు.

"దేనికోసమంట. ఆయన అలా చేసింది. మన నాయకులకు మల్లే దేశాన్ని పరిపాలించాలనుకోలేదుగా ఆయన" అన్నారొకరు.

"ఏమో ఎవడు చూడొచ్చాడు. ఆ గాడ్సేగాడు కాల్చిపారేశాడయ్యే. బతికుంటే బట్టలే కట్టుకునేవాడో. లేకపోతే దేశాన్నే పాలించేవాడో మనం చెప్పలేంగా?

"అదేం కాదులే. అసలు కాంగ్రెస్‌ని రద్దుచేయమని అప్పుడే చెప్పాడు."

"ఎన్నన్నా చెప్పనీ. ఆయన్ని రంగంలోకి దింపేశారు. అందులో సమస్యలేదు. అయినా చొక్కా లేకపోవటం ఏమిటండి అనాగరికంగా" అన్నాడతను.

"అనాగరికమా?"

"కాక మరేంటి? ఒకప్పుడు జనానికి చొక్కాలు లేవు. ఆకూ, అలమూ చుట్టుకున్నారనుకో. మరి నాగరికత పెరిగిపోయింది. ఈ రోజు బట్టలంటే ఏమిటి? సంస్కృతి. అంతేగా. మరాయన చేసిందేంటి?"

"అలా మాట్లాడతావేంటి? గాంధీగారు పేదవాళ్ళని చూసి అలాంటి నిర్ణయానికొచ్చారు. అది అర్థం చేసుకోవాలి" అన్నాడో గాంధీగారి భక్తుడు.

"ఏంటండి. ఈయనట్టా అంటాడు. గాంధీగారికి దేశంలో అందరూ రెండుపూట్లా భోంచేయరని తెలియదా. మరెందుకని ఆయన భోంచేయటం."

"కానీండి... కానీండి జాతిపితమీద విమర్శలు చేసేంత వాళ్ళమయ్యాం. నువ్విలా మాట్లాడుతున్నావంటే ఆయన చలవే" అన్నాడు కొంచెం కోపంగా.

"ముసలమ్మా కోడి సామెత మాకు చెప్పొద్దు."

ఆ చర్చ పక్కకు మళ్ళుతుందని గమనించగానే

"ఊరుకోండయ్యా ఎవరు బట్టలు వేసుకుంటే ఏమిటి? వేసుకోకపోతే మనకేంటి?"

అన్నారు.

కొద్దిసేపటి తర్వాత గాంధిగారి భక్తుడు అన్నాడు.

"బట్టలే సంస్కృతి కాదు. మరి బట్టల్లేకుండా రోడ్లమీద పరిగెత్తటంలా. అదేం సంస్కృతి."

అందరూ ఘొల్లున నవ్వారు.

"అది సంస్కృతి కాదనేగా మొత్తుకుంటుంది" అన్నాడు మొదటాయన.

"ఎవరిష్టం వారిది" అన్నారు ముగిద్దామని.

"అది సరేలెండి. బట్టలు కుట్టించుకునే అవకాశం ఉన్నవారు కుట్టించుకోవాలి. లేనివాళ్ళ గురించి ఏం చెబుతాం."

చివరిగా ముగింపు ఉపన్యాసం ఎవరో ఇచ్చారు.

"అయ్యో ఇలాంటి విషయాల మీద చర్చలు వద్దు. అందులోనూ కొంతమంది ఓ వైపూ, ఇంకొంతమంది మరో వైపూ ఉండే చర్చలు ఇంకావద్దు. ఇది ఎవడు తేల్చేదికాదు. బట్టల గురించి మాట్లాడితే ఇంకా అనేక విషయాల గురించి మాట్లాడాలి. ఫ్యాషన్ల గురించి మాట్లాడాలి. అందరూ ఒకేరకంగా కూడా పట్టించుకోరుకదా, అందుకే మనం ఇంకో టాపిక్‌కి వెళ్దాం" అన్నాడు.

అందరి మాటలూ చిరునవ్వుతో వింటుండిపోయాడు రావ్.

వారందరి మాటల్లోనూ ఎంతో కొంత వాస్తవం ఉంది. బట్టలు సంస్కృతికి చిహ్నాలే. ఎందుకంటే అవెప్పుడూ ఒకే రూపంలో లేవు. మనుషుల అలవాట్లకూ అభిరుచులకూ తగిన రీతిలో క్షణక్షణం మారుతున్నాయి. అంతేకాదు వ్యక్తుల్ని అంచనా వేయటంలో గౌరవించటంలో కూడా ప్రధాన పాత్ర వహిస్తున్నాయి.

అంతమాత్రాన బట్టలుంటే చాలా? మనిషి హృదయం మాటేమిటి? మనిషికి సౌభ్రాతృత్వం మించిన సంస్కృతి ఏముంటుంది? అది మృగ్యం అవుతున్నప్పుడు సంస్కృతి గురించి మాట్లాడుకోవచ్చా? అనిపించింది. వీళ్ళందరూ మాట్లాడింది తన తండ్రి గురించి కాదుకదా.

ఆయన వీళ్ళెవరికీ తెలియడు. ఎలా మాట్లాడతారు?

ఏది ఏమైనా వీళ్ళంటున్నారని కాదుగానీ నాన్నకోసం అద్భుతమైన బట్టలు కొనాలి.

ఆ దుస్తులు ధరింప చేయటానికి ఆయన్ని అంగీకరింప చేయాలి అనుకున్నాడు.

అలా మొదలైన ఆ కోర్కె పని మీద బాంబే వెళ్ళినప్పుడు సాధ్యపడింది.

అక్కడో అద్భుతమైన లాల్చీ కనిపించింది. దాని పనితనం ఎంతగానో నచ్చింది.

కనీసం బేరం కూడా అడగకుండా సాంబశివరావ్ ప్యాక్ చేయించాడు. అప్పుడు గుర్తొచ్చింది అమ్మ.

ఇంతకాలం నాన్న గురించి తన ఆలోచిస్తున్నాడు. ఆయనేం చొక్కాలు వేసుకోవటమేదు కాబట్టి తను దృష్టి అటు ఉంది.

అమ్మ మాత్రం ఏం గొప్ప దుస్తులు ధరించిందని. ఆయన్తోపాటు పెళ్ళినాడు కొనుక్కున్న పట్టుచీర తప్పించి ఖరీదైనవి ఎక్కడున్నాయి? అసలు ఎక్కడికైనా వెళ్తేకదా కొనుక్కోవటానికి. ఇన్ని సంవత్సరాలుగా తనకి అలాంటి ఊహరానందుకు సిగ్గుపడ్డాడు.

అయితే ఈ విషయంలో సులోచన జాగ్రత్తగానే ఉంది. అత్తగారికోసం ఆమె అప్పుడప్పుడూ చీరలు తీసుకుంటూనే ఉంది.

సాంబశివరావ్ పెద్ద అంచున్న పట్టుచీర కోసం వెతికి తృప్తి చెందాక తీసుకున్నాడు.

ఇంకా భూపేష్‌కీ, స్వప్నకూ, సులోచనకూ కూడా తీసుకున్నాడు.

సులోచన అన్నింటినీ చూసి బాగున్నాయంటూ మెచ్చుకుంది.

"అంతా బాగుంది. కానీ మీరు తెచ్చుకోలేదే" అంది.

ఆ విషయం అతనికి తట్టలేదు.

"ఏమిటి మాట్లాడరు" అంది.

"తీసుకుందాంలే ఉన్నాయిగా"

"మొత్తం మీద భూషయ్యగారి అబ్బాయనిపించారు" అంది నవ్వుతూ.

అతను కూడా నవ్వుతూ "అవును కదా నేను భూషయ్యగారి సాంబయ్యని" అన్నాడు.

"మీరు తెచ్చారు బానే ఉంది. ఆయనచేత తొడిగించే బాధ్యత కూడా మీదే"

"చూద్దాం"

"ఇంతకూ ఎప్పుడు వెళ్దాం?" అంది.

"త్వరలోనే" అన్నాడు రావ్.

ఈసారి మా తమ్ముడి పుట్టినరోజు ఇక్కడ జరుపుకుంటున్నాం" అంటూ అందరికీ చెప్పివచ్చింది స్వప్న.

మొత్తంగా ఓ వారం రోజులపాటు తన కుటుంబంతో అక్కడే ఉండిపోయాడు సాంబశివరావు. భూపేష్ పుట్టినరోజునాడు అందరూ కూర్చుని పట్టుబట్టారు. భూషయ్య మాత్రం వెంటనే అంగీకరించలా. అయినా రాత్రి అమ్మతో చెప్పాడు సాంబశివరావు.

"రేపు నాన్నగారు ఎక్కడికీ వెళ్ళటానికి లేదు. రేపంతా ఇంటిలోనే ఉండిపోవాలి" అని.

"ఇదిగో రేపు మీ మనవడి పుట్టిన రోజు ఆళ్ళంతా ఏదో చేస్తారంట. నువ్వు ఎక్కడికీ వెళ్ళమాక."

"నేనెక్కడి కెల్తానే"

"ఇంకెక్కడి కెల్తావ్. ఆ చేను దగ్గరికే రేపొక్కసారికంట ఇంటి దగ్గరుండి పొమ్మని మీ అబ్బాయి చెప్పాడు" అంది.

ఉదయాన్నే లేచి మామూలుగా పొలికట్టతో తయారు కాబోయి చాలా ఆశ్చర్యపడ్డాడు. తన కూతురు ఆశ్చర్యంగా చూస్తుండగా చావిట్లో సాంబయ్య పని చేస్తున్నాడు. ఆ పేడకళ్ళు తీయటానికి. ఆ ప్రాంతం శుభ్రం చేయటానికి సాంబయ్య కళ్ళల్లో ఎలాంటి నిరసనాలేదు. కనీసం ఇబ్బంది పడుతున్నట్లుగా లేదు. స్వప్న పరిగెత్తుకుంటూ వెళ్ళి నాయనమ్మని లాక్కొచ్చింది.

"మా డాడీ చూడు ఏం చేస్తున్నారో" అంటూ.

తులసమ్మ పరుగు పరుగున వచ్చింది. చావిట్లో తన బిడ్డనూ స్థంభించిపోయి చూస్తున్నా పెనిమిటిని చూసి ఆమె కూడా అలానే నిలబడిపోయింది. సంతోషమో, ఉద్వేగమో తెలియదుగానీ ఆమె కళ్ళ వెంట నీళ్ళు.

స్వప్న తిరిగి పరిగెత్తుకుంటూ వెళ్ళి సులోచనతో చెప్పింది.

"నాన్నగారు పనిచేస్తుంటే నాయనమ్మ ఏడుస్తోంది" అంటూ.

ముందు ఏమిటో అర్థంకాక వచ్చి చూసి విస్తుబోయింది. ఆ తర్వాత ఇలారా అంటూ తీసుకు వెళ్ళి చెప్పింది.

"దాన్ని ఏడవటం అనరు"

"మరేమంటారు?"

"చిన్నప్పుడు మీ నాన్నగారు పనిచేయమంటే చేసేవారు కాదు. ఎగ్గొట్టటానికి ఏదో ఒకటి చెప్పేవాళ్ళు. లేకపోతే బలవంతంగా చేసేవారు. ఇప్పుడు ఆయన పని చేస్తున్నారు కదా. అందుకని మీ నాయనమ్మా, వాళ్ళు సంతోషపడుతున్నారు"

"మరి కళ్ళవెంట నీళ్ళు వస్తున్నాయి కదా"

"ఏడిస్తేనే కాదు. నవ్వినా కన్నీళ్ళొస్తాయమ్మా" అంది సులోచన. తేరుకున్న భూషయ్యగారు సాంబయ్య దగ్గరికి వెళ్ళి "అదిటియ్యి" అన్నాడు.

సాంబశివరావు ఊడుస్తూనే చెప్పాడు.

"మీరు స్నానం చేసి కూర్చోండి. నేను వస్తా. అంతా అయిపోయిందిలే" అన్నాడూ.

భూషయ్యగారికి ఇంకేమనాలో అర్థంకాక నిలబడితే పిలిచింది తులసమ్మ.

ఏంటి అడుగుతున్నావ్?"

"ఏం లేదే ఏంటి ఆడు పనిసేత్తన్నాడు"

"ఆ పని చేయమనేగా పోరేవాడివి. ఇప్పుడు చేస్తుంటే వద్దంటావే" అంది.

భూషయ్య తులసమ్మ కళ్ళలోకి చూశాడు.

"ఏంటట్టా చూస్తన్నావ్. పద నీళ్ళు పెడతన్నా. కొంచెం తలంటుకో కుంకుడు రసం ఉంది."

"ఎందుకే"

"నువ్వేం మాట్లాడకుండా పద" అంది.

వేడి వేడి నీళ్ళుకాయపెట్టాక పీట మీద భూషయ్యని కూర్చోబెట్టి ఆయన కళ్ళు మూసుఉంటే తల మీద కుంకుడు రసం పోసి అంటుతుంటే స్వప్న వింతగా చూస్తూ నిలబడింది.

"దూరంగా నిలబడాలి. కళ్ళలో పడిందంటే ఈ రోజంతా గొడవ చేస్తావ్" అని దూరంగా పంపించింది.

ముందు కొంచెం నీళ్ళు తలమీద పోసి "ఈ వేడి చాలా" అంది. భూషయ్య తలూపాడు నీళ్ళు పోస్తుంటే.

"కాలతన్నాయే" అంటూ అరిచాడు. మరి కొంచెం చన్నీళ్ళు కలిపి తలమీద పోసింది.

"మీ తాత వీపు తోముతావా?" అంది తులసమ్మ మనవరాలితో.

స్వప్న అడ్డంగా తలూపింది. తను అలా నిలబడి చూస్తూనే ఉంది. తులసమ్మ కుంకుడు తొక్కుతో వీపంతా రుద్దింది. తర్వాత నీళ్ళు పోసి "ఇంక్ అరుద్దుకో అంటూ వచ్చింది. లోపలనుండి ఓ టవల్ తెచ్చి "మీ తాతయ్యకివ్వమ్మా" అని స్వప్నకిచ్చి వెళ్తుంటే భూషయ్య అరిచాడు.

"కళ్ళలో పోశావుగా" అంటూ కళ్ళు నులుముకుంటూ.

"కళ్ళు నలపకు. ఉప్పుగల్లు తెస్తానుండు" అంటూ లోపలకి వెళ్ళి "ఏదీ నోరు తెరువ్" అంది.

తాతయ్యకు టవల్ అందించి తుడుచుకుంటుంటే చూస్తూ నిలబడింది. తులసమ్మ మళ్ళావచ్చి చెప్పింది.

"కొంచెం సేపు తల ఆరనీ. ముందు కుర్చీలో కూర్చో"

భూషయ్యగారు మాట్లాడకుండా చెప్పిన పని చేశాడు. ఎడమ కన్ను కొద్దిగా ఎర్రబడింది. అలా కూర్చుంటే తులసమ్మ బట్టలు తీసుకొచ్చి చూపించింది.

"ఇదిగో ఈఓ చీర బాగుందా?"

"బాగానే ఉంది"

"కొంచెం దాని ముఖం చూడు" అంది చిరుకోపంగా.

"బాగానే ఉందిలే"

"అది నన్ను కట్టుకొమ్మని తెచ్చాడు సాంబయ్య."

"నిన్నా?"

"నన్నే... ఇన్నేళ్ళయింది. ఎప్పుడన్నా ఓ చీర కొనిపెట్టావా?" అంది.

"నువ్వే కొనుక్కుంటావుగా" అన్నాడు.

"అవును మరి. నువ్వు తేకపోతే ఏం చేస్తాను. అది సరే దీని ధర తెలుసా?"

"నాకెట్టా తెలుసుద్దే"

"ఎన్నొందలో పోసి తెచ్చాడు"

"వందలా" అన్నాడు.

"మరేంటనుకున్నావ్. కట్టుకోవాలంటే చేతులు రావటంలా" అంది. భూషయ్య ఏమనుకున్నాడోగాని బయటకు చెప్పలా.

"కానియ్. కట్టుకో. కొడుకు తెచ్చాడుగా" అన్నాడు.

"నాకే కాదు. నీకూ తెచ్చాడు. ముందులే" అంది.

"ఏం తెచ్చాడు?" అన్నాడు ముఖం చిట్లిస్తూ.

అప్పుడు నడిచి వచ్చాడు.

"తాతా" అంటూ.

"వాయబ్బో" అంది తులసమ్మ.

పంచె. దానిమీద లాల్చీ. రెడీమేడ్‌వి వేసుకున్నాడు.

"భూషయ్యగారు" అంది తులసమ్మ.

"మావయ్యగారు కూడా బట్టలు వేసుకుంటారు. మీరు కూడా స్నానం చెయ్యండి అత్తయ్యా" అంది సులోచన.

"తాతా..రా" అంటూ వేలుపట్టుకుని గుంజటం మొదలుపెట్టాడు. భూషయ్యకి ఈ రోజంతా కొత్తగా ఉంది.

"అప్పుడే ఎందుకు?" అంది తులసమ్మ.

"అప్పుడే కాదు. మీరు స్నానం చేసి ఆ చీర కట్టుకోవాలి. ఇంకా పనుంది" అంది.

ఈసారి సిగ్గుపడటం తులసమ్మ వంతయింది.

"నాయనమ్మా..రా" అంటూ లాక్కుపోయింది స్వప్న.

"ఆగవే వస్తాను" అని "ముందా బట్టలు కట్టుకుని మనవడితో ఆడుకో" అంది.

ఏమైనా అనాలనుకున్నాడు. కానీ ఎదురుగా కోడలు ఉండిపోయింది.

"బట్టలు ఇక్కడ పెట్టాను. కట్టుకొండీ మావయ్యగారూ" అనేసి వెళ్ళిపోయింది.

"కట్టుకో. పిల్లలు బాధపడతారు" అంది వెళ్తూ.

"తాతా..తాతా" అంటూ ఏదో చెప్పటానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు భూపేష్. ఒక్కసారిగా మనవడిమీద ప్రేమ. పొంగుకొచ్చింది. ఎత్తుకుని ముద్దుపెట్టుకున్నాడు, భూపేష్ ముఖం అదోరకంగా పెట్టాడు.

"ఏందిరా?" అన్నాడు.

"భూపేష్ అనుమానంగా చూస్తూ నవ్వాడు. అప్పుడర్థమైంది.

"ఓరినీ.. మీసాలు గుచ్చుకున్నయ్యా" అంటూ నవ్వాడు. తనని కిందకు దింపగానే లోపలకు పరిగెత్తాడు.

వంటరిగా ఆ గదిలో భూషయ్యగారూ... తన ముందు కొత్త బట్టలు.. అందులోనూ లాల్చీ. దాని చుట్టూ ఎవరో పువ్వులు కుట్టారు. ఆ లాల్చీని చేత్తో స్పృశించాడు. భూషయ్యలో పులకరింత. సాంబయ్య. తన సాంబయ్య తెచ్చాడు. అంతేకాదు. వాడు ఏం చదివాడో తనకు తెలియదు. ఇన్ని సంవత్సరాలూ ఎలా బతికాడో తెలియదు. ఎంత సంపాయించాడో, ఎన్ని అప్పులున్నాయో తను అడగలేదు. తన ఊర్లో వారు సాంబయ్య గురించి ఏమడిగినా తనది ఎప్పుడూ ఒకటే సమాధానం. అలాంటిది ఇన్ని స్మవత్సరాల తర్వాత తన చేతినుండి పాలికట్టె అందుకున్నాడు.

తను చావిడీ శుభ్రం చేశాడు. పశువుల తొట్టిలో నీళ్ళు పోశాడు. తవుడు కలిపాడు. ఇంతకంటే ఏంకావాలి? వాడూ తన బిడ్డ. ఇప్పుడు తను ఈ చొక్కా తొడుక్కోవాలి.

తను చొక్కా ఎందుకు తొడుక్కోడు? ఏమో తనకు తెలియదు. చిన్నతనం నుండి ఇంతేనా? కాదు. తనూ చొక్కాలు తొడుక్కున్నాడు. కొత్తవాటికోసం ఎదురు చూశాడు. తను నాయనతో కుట్టించు కోవటం కోసం పోట్లాడాడు. ఎప్పుడన్నా సాధించుకున్నప్పుడు పొంగిపోయాడు. ఆ బట్టలు స్పృశించీ, దర్శించీ అంతులేని ఆనందం పొందాడు.

మరి తర్వాతెందుకని తను చొక్కా తొడుక్కుంటే ఊపిరాడుతున్నట్లుగా అనిపించదు. ఎప్పుడూ చలిలోనూ, ఎండలోనూ అలా శరీరాన్ని వదిలేయాలనిపిస్తుంది. నిర్దిష్టంగా తనను చెప్పమంటే చెప్పలేడు. అయితే అందరిలానే తనూ మనిషే. తనకూ కోరికలుంటాయి. ఆశలుంటాయి. అభిరుచులుంటాయి. ఇవన్నీ నెరవేరకపోవచ్చు. వీటన్నింటికీ దూరంగా ఎందుకు జరిగిపోయినట్లు?

అందుకు తన మీద ప్రభావం చూపించిన అంశాలేమిటి? ఉన్నాయి. తప్పకుండా ఉన్నాయి. అయితే వాటిని తను గుర్తించి ఉండవచ్చు. గుర్తించలేకపోయి కూడా ఉండవచ్చు.

బహుశా మనిషిలోని సహజత్వం బట్టలతోనే ప్రారంభం అయి ఉంటుంది. బట్టలతోనే పతనం కూడా ఆరంభమైందా?

అంతే అయుంటుంది. మనిషి తన శారీరకమైన రక్షణ కోసం దుస్తులు సృష్టించుకున్నాడు. ఆ తర్వాత వాటి రూపం మారిపోయింది.

మనిషి తనలోని నైజాలను దాచుకోవటానికి బట్టల్ని వినియోగిస్తునాడు. మనిషి శరీరానికేనా బట్టలు తొడుగుతూంది. హృదయానికీ, మనసుకూ తొడగటంలేదా? ఒక్కో రకం వ్యక్తి ఒక్కోరకంగా తమ బట్టలు రూపొందించుకున్నారు. కవులు ఒకలా కుట్టిస్తారు. దొరలు ఇంకోలా, ప్రభువులు మరోలా, రాజకీయనాయకులు ఓ తరహాలో, పనిచేసేవారు ఒకలా, భిక్షమెత్తుకునేవారు మరోవిధంగా.

మనిషి అవసరాల కోసం సృష్టించుకున్న ఈ బట్టలు ప్రపంచం లోతు తెలియని మహా సముద్రంగా ఎందుకు మారిపోయింది? మానవులు చేసే సుదీర్ఘ యుద్ధాలలోనూ, యుద్ధాల వెనకాల ముందూ ఈ బట్టలు లేవూ. కుటుంబాలు ఈ బట్టల విషయంలో కుప్పకూలి పోలా?

ఇదంతా ఏమిటి? మనిషి తను సృష్టించుకున్నవాటికే బానిసయ్యాడు? మరి ఈ కనీసవసరం ఎందుకని అందరికీ అందుబాటులో లేదు?

భూషయ్యగారు ఇవన్నీ ఆలోచించడంలేదనేది వాస్తవం. అయితే ఆయన తన చుట్టుపక్కల సమాజాన్ని పరిశీలించలేదనుకోవటం మాత్రం పొరపాటు. ఆయన మహాత్ముడు కాదు, రాజకీయ నాయకుడు అంతకంటే కాదు. తన నిరసనలకు, తన అయిష్టాలకూ ప్రచారం కావాలని కోరుకోడు.

అయినా కూడా మనిషికి సహజమైనదిగా మారిన ఓ అలవాటునుండి మారటం వెనకాల అతను ఎంతో గాయపడి ఉండాలి. చిత్రమైన విషయం ఆ సంగతి ఆయనకు అర్థం కాకపోవచ్చుకూడా.

ఏ వ్యక్తులో సంఘటనలో ఆయనమీద తీవ్రంగా సంఘటనలో ఆయన మీద తీవ్రంగా ప్రభావం చూపించి ఉంటాయి. ఫలితంగా ఆయన తనకంటూ ఓ ప్రపంచం సృష్టించుకుని ఉంటాడు. అంతకుమించి తను ఎవరేమనుకున్నా, ఎంత నిరసన వెలిబుచ్చినా, తన వెనక ఎంతగా హేళన చేసినా కూడా పట్టించుకోలేదు.

వాళ్ళందరినీ చూసి జాలిపడి ఉంటాడు. ఈ ప్రపంచంలో జరుగుతున్న వాటిని చూసి భరిస్తున్నవారూ, నిరసన వెలిబుచ్చని వారూ తనని మాత్రమే చూసి ఎందుకంతగా విమర్శిస్తారో అనుకుని ఉంటాడు.

ఆయన తన పనిని తాను సమర్థించుకోలేదు. ఎవరినీ లెక్కచేయలేదు. మౌనం వహించాడు. మౌనం అనేది ఓ గొప్ప పోరాట రూపం అనేది చాలామంది అంగీకరించకపోవచ్చు. అయినా ఒకరి అభిమానంతో, విమర్శలతో, అంగీకారంతో ఆయనకు అవసరంలేదు.

ఇలా ఉండగలగటం ఒక్క భూషయ్యలాంటి సామాన్య వ్యక్తికి మాత్రమే సాధ్యం అవుతుందేమో.

ఇప్పుడూ భూషయ్యగారి ఆలోచనల తీరు మరో రకంగా ఉంది. ఆయన ఒక్కసారిగా తన బాల్యంలోకి జారిపోయి ఉండాలి. తన కలల ప్రపంచంలో విహరిస్తూ ఉండి ఉండాలి.

ఇన్ని సంవత్సరాల తన శ్రమకు తన బిడ్డ అందిస్తున్న కానుక అది. అది చేతుల్లోకి తీసుకుంటే ఓ వెచ్చదనం. తాకితే ఓ మృదుత్వం. ఎవరి బలవంతమూ ఆ క్షణాన అవసరంలేదు.

తులసమ్మ భూషయ్యను చూసి ఆశ్చర్యపోయింది.

"ఏందయ్యో అచ్చంగా జమిందారులా ఉన్నావుగా" అంది.

ఆ మాటకు ఆ కళ్ళలో సంతోషం కలగలేదుగానీ, తన లాల్చీకేసి చూసుకున్నాడు.

చక్కగా అమరింది.

ఏ చేతులు దాన్ని సృజించాయో గానీ అది భూషయ్యగారి కోసమే ఆ రూపం ధరించిందా అనిపించింది.

"ఉండయ్యో దిష్టి తగిలేట్టుంది" అంటూ ముఖాన వొట్టుపెట్టింది. బుగ్గన చుక్కపెట్టాలనుకుంది గాని భూషయ్యగారు అంగీకరించలేదు.

పట్టుచీరలో తులసమ్మగారు కూడా మిలమిలా మెరిసిపోయింది. ఆ బట్టల్లో ఆవిడను చూసి చుట్టుపక్కలవారంతా ఓ క్షణం అసూయపడ్డారన్నా ఆశ్చర్యంలేదు.

అందరూ తయారయ్యాక కొంతమందిని పిలిచారు. ముందుగా చేసుకున్న ఏర్పాట్ల ప్రకారం పెద్ద కేక్, కొవ్వొత్తులు వెలిగించారు. ఆ పద్దతులేమీ తెలియకపోయినా మనవడి పక్కన నిలబడి సులోచన ఏం చేయమంటే అది చేశారు.

చుట్టుపక్కలవారందరికీ ప్యాకెట్లలో స్వీట్లు పంపించారు. అక్కడకు వచ్చిన వారిని ఫోటోలు తీశాడు. అందరూ వెళ్ళాక సాయంకాలం భూపేష్‌నీ భూషయ్యగారినీ కలిపి ఓ ఫోటో అమ్మా నాన్నల్ని ఒకటి తమ గేదల చావిడి దగ్గర

భూషయ్యగారినీ పిల్లలిద్దరితో భూషయ్య గారినీ ఫోటోలు తీశాడు. అవేకాదు దాదాపు రెండు రీళ్ళు హైదరాబాద్ తీసుకువెళ్ళాడు.

అన్నీ బాగా రాలేదు. కొన్ని మాత్రం అద్భుతంగా వచ్చాయి.

ముఖ్యంగా తాతా మనవడి ఫోటో మాత్రం అత్యద్భుతంగా వచ్చింది. ఆ ఫోటోని మాత్రం ఎన్‌లార్జ్ చేయించి ప్రత్యేకంగా ఫ్రేం కట్టించుకున్నాడు సాంబశివరావ్.

ఆ ఊళ్ళో చాలామంది ఈ విషయం గురించి చెప్పుకున్నారు. ముఖ్యంగా సాంబశివరావు పంపిన ఫోటోలు ఊరంతా చూసినట్లుగా చూశారు. ఒక్కసారిగా భూషయ్యగారి పేరు మారుమోగిపోయింది. 'సాంబయ్య దశ తిరిగింది' అంటూ చెప్పుకోవటం మొదలు పెట్టారు.

భూషయ్యగారి మీద ఏదో చెప్పుకునే చోటులో రేపు ఏదైనా అవసరం వస్తుందేమో అనే ధోరణి పెరిగింది.

భూషయ్యగారిలో మెరుపులా కలిగిందా స్పందన. తర్వాత అంతా మామూలే. అయితే ఆయన తన లాల్చీని కూడా ప్రేమించటం మొదలుపెట్టాడు. వంటరిగా ఉన్నప్పుడు ట్రంకు పెట్టె తీసుకుని ఆ చొక్కాను చేతుల్లోకి తీసుకోవటం గమనించి తులసమ్మే ఆశ్చర్యపోయింది.

మనవడితో బాగా ఆడుకునేవాడు. తండ్రికోసమే అప్పుడప్పుడూ పిల్లల్ని పంపిస్తుండేవాడూ. ఆయన ఎప్పుడూ అంత దూరం రాడని తనకి తెలుసు. అందుకే ఆయన కోసం తామే వెళ్ళేవారు.

వేసవి కాలంలో అందరూ సంతోషంగా గడుపుతుండగా జరిగిందా సంఘటన. బాగా ఆడుకుంటున్నవాడల్లా భూపేష్ సాయంకాలానికి డీలా పడిపోయాడు. ఎండల మూలంగానా అనుకుంటుండగానే ఎనిమిది గంటలకల్లా శరీరం చల్లబడిపోయింది. కంగారుపడుతూ పక్క ఊరికి పరిగెత్తేలోగానే అర్థం అయిపోయింది 'భూపేష్' ఇంకలేడు.

ఎలా జరిగిందిది? ఏ కారణంతో పోయాడు? అనారోగ్యమా అంటే.. ఉదయందాకా ఆడుకుంటున్నాడు. ఇంతకు ముందు తీవ్రంగా జబ్బుపడిన సందర్భమూ లేదు. మరెందుకిలా జరిగింది?

ఇంకా కారణాలు చెప్పగలవారెవరూ లేరు. మృత్యువుని మానవుడు ఇంకా అర్థం చేసుకోలేకపోతున్నాడు. అది ఎప్పుడు, ఏ క్షణం విరుచుకు పడుతుందో ఎవరికీ తెలియదు. సులోచన కొంతవరకు తట్టుకుంది.

సాంబశివరావు చిన్నపిల్లాడిలా ఏడుస్తున్నాడు. భూషయ్యగారు నిలువు గుడ్లేసుకుని చూస్తున్నాడు. "తమ్ముడికేమైందమ్మా?" అంటూ ఏడుస్తుంది స్వప్న.

అక్కడ జవాబు చెప్పేవారు లేరు.

తులసమ్మగారు తేరుకుని "సాంబయ్యా ఊరుకోనాయనా" అంటూ ఓదార్చాల్సి వచ్చింది. అయినా ఆయన్ని ఆపటం ఎవరి తరమూ కాలేదు.

రాత్రంతా కంటినుండి ధారాపాతంగా కన్నీరు కారుతూనే ఉంది. తన గుండెల మీద ఆడుకున్నవాడు, తన నవ్వుల్తో మురిపించినవాడూ, ముద్దు మాటల్తో పలకరించినవాడు, అందమైనవాడు ఇంకలేడు.

ఉదయాన్నే భూషయ్య తులసమ్మని పిలిచాడు.

"ఆడ్ని ఏడవొద్దని చెప్పు. ఏడిస్తే పోయినోడు తిరిగిరాడు కదా" అన్నాడు.

"ఏడవొద్దని ఎలా చెప్పమంటావయ్యా" అంటూ బావురుమంది.

భూషయ్య కొంచెం సేపు నిలబడ్డాక చెప్పాడు.

"ఆడ్ని ఇక్కడే ఉండమను" అన్నాడు.

సాంబయ్య తన గదిలో కూర్చుని రోదిస్తుండగా మనవడితో బయలుదేరాడు.

"అమ్మా.. తమ్ముణ్ణి తీసుకువెళ్తున్నారే" అంటూ బావురుమంది స్వప్న.

వెళ్ళి అన్ని కార్యక్రమాలు పూర్తిచేసి వచ్చాడు.

ఆ సమయంలో సాంబయ్యని చూస్తుంటే అంతులేని జాలి కలిగింది.

ఒకసారి దగ్గరకు తీసుకుని ఓదార్చాలనిపించింది. ఏమీ చెయ్యలేకపోయాడు. అసలు నోటంట మాట రావటంలేదు.

ఆ రోజంతా ఏ విషయమూ పట్టించుకోలా. పగలు ఎలా గడిచిందో, ఎవరికీ తెలియదు. తిరిగి చీకటి ప్రవేశించింది. చావిట్లో గేదలన్నీ దిక్కులేనివాటిలా వున్నాయి. అవన్నీ భూషయ్యగారి కోసం ఆవురావురుమంటూ ఎదురుచూస్తున్నాయి. ఆ రోజు ఎందుకనో వాటి విషయం అసలు గుర్తుకురాలేదు.

ఆరు బయట మంచం వాల్చుకుని ఒక్కడే పడుకున్నాడు. వెన్నెలంతా ఏమైపోయిందో తెలియదు. అంతా చీకటి. ఎవరూ భోజనాలు చెయ్యలేదు. ఓ రాత్రివేళ తులసమ్మ బయటకు వచ్చింది.

ఏనాడూ రోదించని భూషయ్యగారు ఉబికి వస్తున్న దుఃఖం ఆపుకోవటానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు. అది తన వల్ల ఖావటంలేదు. ఇంకా నిగ్రహించుకోవటం తులసమ్మకు సాధ్యం కాలేదు. తను వెళ్ళి భర్తమీద చేతులు వేసింది.

తులసమ్మ రెండు చేతుల్లోనూ మొహం దాచుకుని చిన్నపిల్లాడిలారోదించాడు. హృదయంలోని వేదన అంతా కరిగిపోయేదాకా అలా ఏడుస్తూనే వున్నాడు.

చాలాసేపటి తర్వాత అడిగింది.

"ఎందుకయ్యా ఏడిచావ్?"

నిశ్శబ్దం.

"నువ్వే ఇంతిదయిపోతావుంటే సాంబయ్య ఏడవకుండా ఎట్టా వుంటాడు."

"అవునే ఆడు ఆడి పిల్లాడికోసం ఏడుత్తున్నాడు. నేను నా మనవడి కోసం ఏడుత్తున్నా అంతకంటే నా కొడుకు కోసం ఏడుత్తున్నా. ఆడి కొడుకు పోయాడని ఆడికి బాధగా వుంటే నా కొడుక్కి ఏమవుద్దోనని నేనేడవకూడదా"

తులసమ్మ జవాబు చెప్పలేదు.

కొన్ని ప్రశ్నలకు జీవితం మాత్రమే జవాబు చెబుతుంది.

భూపేష్ నిష్క్రమణ తర్వాత కొంతకాలం సులోచనమీద పడిన భారం అంతా ఇంతాకాదు. మనిషిగా సాంబశివరావ్ బాగా కృంగిపోయాడు. తిరిగి ఆయన్ని మామూలు మనిషిగా చేయటానికి ఆమె చేసిన ప్రయత్నాలు సామాన్యమైనవి కాదు.

"మీరు ఇలా బాధపడుతూ కూర్చోవటం నాకేం బాగుండలేదు. జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. ఇంక అలానే ఆలోచిస్తూ కూర్చోలేం కదా" అంటూ ఆమె ఓదార్చే ప్రయత్నం చేసేది.

ఆమె ప్రయత్నం వల్లనే తిరిగి మామూలు మనిషి కాగలిగాడు సాంబశివరావ్. ఆ తర్వాత ఇంటికోసం ఓ స్థలం కొనటం, స్వయంగా ఇల్లు కట్టడం ఆరంభమైంది. క్రమంగా ఆ ప్రపంచంలో పడిపోయాడు. తను కోరుకున్నరీతిలో నిర్మాణం జరిగింది.

ఆ ఇంటిముందు "భూపేష్" అని ఉంటుంది. ఆ గది గోడలమీద, ముఖ్యంగా తన గదిలో 'భూపేష్'కు చెందిన జ్ఞాపకాలన్నీ వివిధరూపాల్లో ఉంటాయి.

గృహప్రవేశానికి రావటానికి కూడా బలవంతం చేయాల్సివచ్చింది. ఇద్దరినీ కారులో తీసుకువచ్చి, వెంటనే కారులోనే పంపించి వేశారు. కనీసం నగరాన్ని కూడా చూడలేదు. స్వప్న మాత్రం బాగా గొడవ చేసింది.

"తాతయ్యా నువ్వు అప్పుడే వెళ్ళిపోతున్నావు. ఇక్కడ చూడాల్సినవి చాలా ఉన్నాయి. 'జూ' ఉంది. మ్యూజియం వుంది. చార్మినార్ ఉంది. ఇంకా చాలా చాలా ఉన్నాయి."

"మళ్ళీ వస్తాం లేమ్మా" అన్నాడు.

సులోచన ఇద్దరికీ చెప్పింది.

"ఇంతకాలం పాటు మీరు శ్రమిస్తున్నారు. కొంతకాలం పాటు మీకు విశ్రాంతి కావాలి. అయినా ఉద్యోగాలు చేసేవారూ, ఇతర రంగాల్లోవారు రిటైర్ అవుతున్నారు. మీరు కూడా ఆ ఊరునుండి ఇక్కడకు వచ్చేస్తే బాగుంటుంది"

"ఇంకొంతకాలం వుందిలేమ్మా" అన్నారు.

తిరిగి గంగాధర్ పరిచయంతో జీవితంలో మరో మార్పు వచ్చింది. సాంబశివరావ్ ఈ నడుమ సులోచనను తమ ఊరికి పంపించాడు.

"మీ ఇద్దరినీ తీసుకు రమ్మని ఆయన నన్ను పంపించారు. ఈసారి మీరిద్దరూ రాందే నేను వెళ్ళేది లేదు" అంటూ కూర్చుంది.

"అది కాదు" అంటూ ఏదో చెప్పబోయారు.

"ఇంకేం చెప్పినా వినదలచుకోలేదు. మీరేం చెపితే అది అంగీకరించాం. గృహప్రవేశానికి కూడా వచ్చి క్షణంలో తిరిగి వచ్చారు. మా ఫ్రెండ్స్ అందరూ ఏ కారణం వల్ల రాలేదా అనుకుంటున్నారు. ఇంకా పిల్లలుంటే అది వేరే విషయం. అయినా జీవితాంతం ఇలా ఈ ఊర్లోనే ఎలా వుంటారు? ఎప్పుడైనా బయటి ప్రపంచాన్ని చూడాలికదా" అంది.

"చూద్దాం.. ఇంకా కొంతకాలం."

"ఏమిటత్తయ్యగారూ కొంతకాలం తర్వాత చూడటానికి ఏమీ వుండదు. శరీరంలో ఓపిక ఉన్నప్పుడే ఏమైనా చేయాలి. అసలు మీకు తెలిసినవారంతా తీర్థయాత్రల కెళ్తాం. గుళ్ళు చూస్తాం. గోపురాలు చూస్తాం అంటుంటారు. మీరేమో అసలు ఏమీ మాట్లాడరు"

"ఏముంది. మాకు బాగానే గడిచిపోతుంది కదా"

"గడిచిపోతుంది. గడవక ఏమవుతుంది. ఈసారి మాత్రం నేను మీరు లేనిదే వెళ్ళదలచుకోలేదు. మీకు తెలుసుగా. నేను లేకపోతే అక్కడ ఆయనా, స్వప్నా ఎంత ఇబ్బంది పడతారో"

తులసమ్మ భూషయ్యతో మాట్లాడింది.

"అట్టయితే నువ్వెళ్ళి పదిరోజులుండిరా" అన్నాడు.

"బాగానే వుంది సంబరం. మరి నీకు భోజనమో"

"ఓ గిద్దెడు బియ్యం వండుకోలేనంటావా?"

"ఇద్దరినీ రమ్మన్నాడంట"

"రమ్మంటే ఎట్టా కుదురుద్ది. గొడ్డూ గోదా, కొంపా ఇడిసిపెట్టి ఇప్పటికిప్పుడు రమ్మంటే ఎట్టా?"

"ఏమో మరి.. ఆడు రమ్మని కబురు చేశాడు. అయినా ఓసారి వెళ్ళాలి. నువ్వు వెళ్ళిరా" అంది.

"మరి నువ్వో..?"

"ముందు నువ్వెళ్ళు. ఇద్దరికీ ఓసారే అంటే ఎట్టా కుదురుతుంది? అంతగా అయితే నువ్వొచ్చాక నేను ఎల్తా"

"అది కాదే" అంటూ చెప్పబోయాడు.

"నువ్వింకోమాట చెప్పబాకు. అయినా పిల్లాడు పోయి ఆ బాధనుండి ఆడింకా కోలుకోలా. ఇన్నిరోజులూ ఆడు బలవంతం చెయ్యలేదుగదా. ఓసారెల్తే ఆడికి తృప్తిగా ఉంటది"

ఆ మాటకి కాదనలేకపోయాడు. సులోచన తులసమ్మగారిని కూడా రమ్మని గొడవ చేసింది.

"అదికాదులే.. ఆయన వస్తన్నాడుగా. ముందాయన్ని కదిలించాం. అంతవరకు సంతోషం. నాదేవుంది. నేను వస్తా. నీకు తెలవదు. ఈ గేదలు ఆయనకీ, నాకూ అలవాటయిపోయి ఎవరికీ పాలు ఇవ్వటంలేదు. నాలుగు రోజులు లేకపోతే ఇంకా పాలివ్వటం మానేస్తాయి."

"పోనివ్వండి అత్తయ్యగారూ అయినా ఇంకా ఈ ఆరాటం అంతా ఎందుకు? వాటిని అమ్మేయండి. అంతగా అయితే పాలు కొనుక్కుందురుగాని."

"చేద్దాం. అన్నీ ఒక్కసారంటే కుదరదుగదా. అందులోనూ ఇక్కడా పెళ్ళిళ్ళున్నాయి. ఇద్దరమూ లేకపోతే బాధపడతారు."

"మరి ఆయనేమంటారో?" అంది.

"ఆడేమీ అనడు. నేను చెప్పానని చెప్పు" అంది.

సులోచన ఇంక మాట్లాడలేకపోయింది.

"ఆయన చెప్పమన్నమాట చెబుతున్నాను. సాధ్యమైనంత త్వరలో ఇవన్నీ వదిలించుకుంటే అందరం ఒకటే చోట ఉండొచ్చు"

"చూద్దాంలే" అంది.

కోడలుతో బయలుదేరుతూ చాలా జాగ్రత్తలు చెప్పాడు.

"రాత్రిపూట మొద్దులాగ పడుకోబాక అప్పుడప్పుడూ లేసి ఆటి మొకాన కాసింత గడ్డిపడేయించు" అన్నాడు.

ఇప్పుడు భీముడు లేడు. ఇంకో కుర్రాడ్ని పెట్టుకున్నారు.

(కొనసాగింపు వచ్చే నెలలో)

Click here to share your comments